

En ny skolpolitik - för kunskap, respekt och lust att lära

Sverige behöver återerövra framtidstro, optimism och lust till lärande både i skolan och i det politiska samtalet om skolan.

Svensk skola har mycket att vara stolt över, men har också allvarliga problem. Lösningarna kan vi inte söka genom att försöka återskapa gårdagens skola. Repressalier, underkastelse och tidig sortering tillhör ett gammaldags samhälle som vi lämnat och som vi inte vill ha tillbaka. Framtidens utmaningar måste mötas med en modern skolpolitik. Dagens unga lever i en ny tid. Alla unga har rätt att bli sedda som självständiga individer, som tänker och vågar ifrågasätta. Unga som har egna framtidsdrömmar och som inte accepterar att blir inordnade och sorterade efter föräldrarnas inkomst, utbildning eller kulturella bakgrund.

Vi vill att skolpolitiken sätter tydligt fokus på framgångsfaktorer som ger dokumenterat resultat. Det handlar om tydliga mål, systematisk uppföljning, höga förväntningar, en benhård övertygelse om att alla vill och kan lära, respekt för varandra som ger studiero och trygghet och inte minst ett tydligt och professionellt ledarskap både i skolan och i klassrummet.

Det är med detta fokus vi här anger inriktning för en ny socialdemokratisk skolpolitik. Vi lyfter fram de fem huvudprioriteringar vi ser som skolans verkliga utmaningar för framtiden och på varje område lämnar vi en rad förslag till åtgärder. Genomgående för alla våra förslag är att alla elever måste ges möjlighet att lära och utvecklas maximalt efter sina förutsättningar. Kunskap är ingen bristvara som ska ransoneras. Rätten till kunskap får aldrig bli en klassfråga där föräldrarnas bakgrund eller var du bor avgör dina livschanser. Vår skola för mer kunskap och lärande står i tydlig kontrast till en sorteringsskola. Att sortera, klassificera och stänga dörrar ger inte mer kunskap - det ger bara ökade klyftor och kväver lusten till lärande.

Vi vill nu med denna plattform som grund att förnyelsearbetet fortsätter med sikte på slutligt beslut på partikongressen 2009. Vissa av skolrådslagsgruppens förslag kräver ytterligare överväganden, andra är alternativ där man fortsatt bör vara öppen för vilken av åtgärderna som är mest effektiv. Förslagen avspeglar den kreativitet och framtidstro som präglat rådslagsarbetet om skolan. Tusentals förslag har arbetats fram i partiföreningar, i fackklubbar, näringslivsorganisationer, bland lärare, på föräldramöten och bland elever och studenter. Vi hoppas att dessa förslag kan bidra till en fortsatt spännande framtidsdiskussion om skolan.

Jämsides med förnyelsearbetet om skolan utvecklar rådslagsgrupperna om jobben och välfärden nya socialdemokratiska idéer om rätten till ett livslångt lärande – exempelvis hur den kommunala vuxenutbildningen kan spela en mer central roll i omställningen och hur vi bäst utformar ett system för kompetensutveckling i arbetslivet. För oss socialdemokrater är det en central del i politiken att hela samhället rustas med kunskap.

Vi vill med denna plattform öppna upp för ett nytt samtalsklimat om skolan. Skolan behöver breda lösningar, inte konfrontation. Våra barn och unga och den svenska skolan är för viktig för att utsättas för ständiga lappkast. Det finns inga enkla snabba lösningar på svåra problem. Det som krävs är istället en målmedveten och konsekvent politik under lång tid som ger alla som arbetar med skolan tydlighet och långsiktiga spelregler. Vi socialdemokrater behöver pröva och ompröva de metoder och verktyg vi hittills använt i skolpolitiken. Men vi kompromissar inte om målet, en jämlik skola där alla elever oavsett bakgrund ges förutsättningar att växa och nå resultat i världsklass.

För rådslagsgruppen Skola

Marie Granlund

Ulla Lindqvist

1. Kunskap för en ny tid

– åtgärder för att förbättra resultaten i grundskolan

Vi behöver förnya innehållet i grundskolan så att kunskaper och förmågor bättre motsvarar dagens och morgondagens behov. Skolans viktigaste uppdrag är att ge alla elever gedigna kunskaper som grund för ett livslångt lärande. Skall en modern skola lyckas med sitt uppdrag måste den fånga lusten till lärande och utmana alla barn och unga att vilja utvecklas maximalt efter sin förmåga. Så är det inte i dag. Alltför många elever får inte med sig de nödvändiga kunskaperna och bristerna upptäcks för sent. Elever som vill och kan lära mer känner inte alltid att de får de utmaningar de behöver. Många elever bromsas i sitt lärande därför att det är stökigt i klassrummet eller för att de är rädda och otrygga i skolan. Så är det givetvis inte överallt. Men det är en verklighet för tillräckligt många barn och unga för att vi måste förändra och förnya den svenska grundskolan.

Vi är övertygade om att förskolan och de tidiga åren i grundskolan är nyckeln för kommande skolframgångar. En förskola som ger trygg omsorg och som sätter barnens lärande och utveckling i centrum kommer tidigt att upptäcka barn som har svårigheter och kan ge det stöd som behövs redan innan skolstart. Vi vill att förskola och grundskola ska vara en del av en gemensam skola men med olika arbetssätt och olika professioner som samverkar och lär av varandra. Vi behöver satsa mer på tidiga insatser och en systematisk uppföljning så att brister upptäcks i tid. Samtidigt får det aldrig bli för sent att reparera och ta igen kunskapsluckor. Extra stödinsatser måste sättas in så att ingen ska lämna grundskolan utan att ha nått målen. Skolan och hemmen måste ta mer av ett gemensamt ansvar. Föräldrarna måste känna tillit till skolan att deras barn får gedigna kunskaper och en trygg skolmiljö. Men skolan måste också kunna ställa krav på att föräldrarna tar sin del av ansvaret för att barnet sköter skolan och har respekt för lärare och kamrater.

Vi vill stärka det nationella ansvaret för att ge alla elever rätt till en likvärdig skola och vi vill utveckla fler och nya nationella verktyg för att förbättra resultaten. Det är elevens rätt till en bra skola oavsett var man bor som måste stå i centrum. Vi vill fokusera på mål och resultat och vi vill ha tydliga och handfasta nationella instrument för uppföljning. Vi vill stärka professionens ansvar för att följa upp varje enskild elevs kunskapsutveckling och ge politiken bättre redskap att följa upp skolans resultat.

Vi vill ge det klassiska bildningsbegreppet en tydligare plats i en modern och framtidsinriktad skola. Att kunskaper och bildning ger oss möjlighet till personlig utveckling, självförtroende, makt och frihet att styra våra liv. Att skolan är en del av det vi valt att ha gemensamt för att

hålla ihop vårt samhälle och som står upp för värderingar om allas lika värde, demokrati och delaktighet.

- Vi vill stärka förskolans kunskapsuppdrag för att ge alla barn en mer jämlik skolstart. Det ska finnas personal med utbildning och kompetens i barns språkutveckling vid alla förskolor och under hela förskoletiden.
- Vi vill ta tillvara barns nyfikenhet och lust att lära redan i förskolan. Barn som har intresse och mognad att lära sig läsa och skriva redan i förskolan ska ha rätt och möjlighet att göra det under ledning av utbildade pedagoger.
- Vi vill ge alla 5-6 åringar en möjlighet utifrån lust och intresse att få pröva på ett främmande språk. Språklärare från grundskolan ska kunna gå in också i förskolan och tillsammans med förskollärarna ge grunderna i ytterligare ett språk utöver svenskan.
- Vi vill kvalitetssäkra all förskoleverksamhet oavsett form och huvudman och skapa garantier för att verksamheten följer läroplan och har utbildad personal. Vi avvisar bestämt ett system med förskolepeng utan kvalitetskrav eftersom det riskerar att fler barn börjar skolan utan de nödvändiga grunderna för kunskapsinhämtande.
- Vi vill göra en avstämning av alla barns språkutveckling innan skolstart för att ge förutsättningar att omedelbart sätta in extra insatser i de skolor och klasser som har störst behov.
- Vi vill att förskoleklassen ska bli en del i en ny 10-årig obligatorisk grundskola samtidigt som samverkan och samarbetet mellan personal i förskola och skola stärks. Det bör vara naturligt för såväl förskollärare att arbeta i skolan som för grundskollärare att ha hela eller delar av sin tjänst i förskolan.
- Vi vill ge alla barn gedigna kunskaper i att läsa, skriva och räkna. Samtidigt kräver kunskapssamhället så mycket mer. Insikter om globalisering, klimathot och informationsteknologins utveckling är exempel på ny kunskap som bör få större utrymme i skolan tillsammans med ”nyckelkompetenser” som självständigt tänkande, kreativt skapande, arbete i grupp, kommunikativ förmåga och entreprenörskap.
- Vi vill ge den nya 10-åriga grundskolan en ny läroplan och nya kursplaner anpassade till dagens och morgondagens samhälle. Vi vill öppna upp för nya ämnen och nya kunskaper men behålla de grundläggande värden som präglar dagens läroplan.
- Vi vill tillskapa ett nationellt expertråd med de främsta forskarna från olika samhällsområden som tillsammans med företrädare för arbetsliv och samhällsliv ska leda arbetet med

att utarbeta förslag till de kunskaper och förmågor som bör präglade framtidens skola som grund för en ny läroplan, nya kursplaner och nya ämnen.

- Vi vill att läroplan och kursplan ska bli en helhet med färre och tydligare mätbara mål för att underlätta kunskapsuppföljning och nå en större likvärdighet.
- Vi vill ge framtidens unga mer kunskaper i fler främmande språk. Därför bör ett av målen för den nya grundskolan vara fler timmar och fler främmande språk tidigare i grundskolan.
- Vi vill öppna upp för en diskussion om skolan behöver mer undervisningstid och hitta former för att använda elevens tid i skolan mer effektivt för lärande.
- Vi vill ge professionen en tydligare roll och ansvar också på nationell nivå för att utarbeta och rekommendera metoder för att nå en högre måluppfyllelse.
- Vi vill inrätta ett Nationellt råd för vetenskapsbaserad metodutveckling av arbetssätt som ger resultat och vi vill att lärare och skolledare, motsvarande vad som redan gäller inom sjukvården, regelbundet ska få tydliga riktlinjer och rekommendationer om vilka metoder som ger dokumenterat resultat.
- Vi vill att varje elevs kunskapsutveckling systematiskt ska utvärderas varje termin från första årskurs och vi vill utveckla nationellt kvalitetssäkrade prov och tester i läsning, matematik och engelska för de tidiga åldrarna motsvarande de läsutvecklingschema (LUS) som i dag används i vissa kommuner.
- Vi vill förbättra informationen till föräldrar och elev och vi vill ge särskild fortbildning till lärare om utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner. Vi vill pröva möjligheten att sekretessbelägga all skriftlig information om enskild elev i skolan.
- Vi vill att den individuella utvecklingsplanen skall utvecklas till ett verkligt "kontrakt" mellan skolan, eleven och hemmet. Med den individuella utvärderingen som grund ska skolan skriftligen precisera vilka insatser som görs för att stödja elevens kunskapsutveckling och eleven och hemmet ska tydliggöra vilka insatser som de avser göra för att ta sin del i det gemensamma ansvaret.
- Vi vill att så snart det konstateras svårigheter för en elev att nå målen ska en skriftlig "åtgärdsplan" upprättas som tydliggör vilka insatser och vilka resurser skolan bidrar med för att eleven ska kunna nå målen. Tidiga och omedelbara insatser ska prioriteras. För de elever, som trots tidigare insatser, inför år 8 bedöms riskera att inte nå behörighet till gymnasieskolan ska skolan

påta sig att ge särskild läxhjälp och extra undervisning på kvällar, helger, lov och under sommaren. Samtidigt ska eleven och hemmet påta sig att ställa upp på fritid för att följa sin del av "kontraktet". Det behövs ett "handslag" mellan skolan och hemmen för att ingen ska behöva lämna grundskolan utan godkända betyg.

- Vi ska ha nolltolerans mot mobbing och kränkande behandling i alla skolor. Lagen om förbud mot diskriminering och all kränkande behandling i skolan som infördes under socialdemokraternas regeringsinnehav måste löpande följas upp och justeras. Världens troligen mest hårda lagstiftning mot mobbing och kränkningar i skolan måste bli än mer effektiv.
- Vi vill göra särskilda satsningar på att stärka och förnya matematikundervisningen. Det handlar om målmedvetna insatser från förskolan till gymnasieskolan. Alla ca 20 000 lärare som undervisar i matematik i grundskolan och gymnasieskolan bör ges en särskild kompetensutvecklingssatsning, i varje kommun ska finnas "Matematikverkstäder" för att stärka elevernas nyfikenhet kring matematik och vi vill samarbeta med näringslivet för att ge alla elever insikt om hur matematiken används i praktiken.
- Vi vill satsa på skolbiblioteken och öka samverkan mellan skolan och folkbiblioteken. Vi vill se fler "läscoacher" som entusiasmerar till läsning av skönlitteratur och fler läsprojekt som stimulerar föräldrar att läsa varje dag med sina barn. Skolbiblioteken måste ses som en del av skolans kärnuppdrag där det ska finnas pedagoger som i samarbete med lärarna kan bidra till att stärka skolans kunskapsuppdrag.
- Vi vill att kultur ska användas mer i skolans undervisning för att ge fler elever möjlighet att lära sig mer genom att nyttja alla uttrycksformer i lärandet.
- Vi vill att fritidshemmen tydligt ska bli en del av skoldagen och stärka dess roll för att stödja elevernas kunskaper och social utveckling. Därför behöver fritidshemmen mer utbildad pedagogisk personal och mindre grupper.
- Vi vill att alla elever under hela grundskoletiden ska erbjudas minst två tim schemalagd läsläsning i veckan som leds av pedagoger.
- Vi vill att politiken såväl nationellt som i kommunerna ska ha fokus på resultat och måluppfyllelse men att metoder att nå målen ska vara professionens ansvar.
- Vi vill att nationella prov ska genomföras i åk 3, 6 och 9 och omfatta fler ämnen för en nationell avstämning av elevernas kunskaper och som grund för att fördela resurser efter behov

mellan skolor och klasser. Nationella prov är också ett av flera verktyg att utvärdera och jämföra skolor, klasser och lärare.

- Vi vill ha en mer genomgripande nationell avstämning av kunskapsutvecklingen i den svenska skolan minst var tredje år som grundar sig på resultat av nationella prov, nationella inspektionsrapporter och samlade utvärderingar.
- Vi vill ha en långsiktig och bred blocköverskridande uppgörelse om betygssystemet i grundskolan. Ambitionen måste vara att ett nytt betygssystem ska kunna hålla under lång tid – även efter ett maktskifte – och ha en bred förankring bland lärare, skolledare, föräldrar och elever. Socialdemokraterna bör i en sådan bred överenskommelse vara öppna för betyg tidigare än i dagens åk 8 men samtidigt finns ingen acceptans vare sig i skolan eller bland allmänheten, för att utsätta 7-åringar för betyg eller betygsomdömen. Vi vill också vara tydliga om att betyg ska användas för att följa upp hur väl eleven nått kunskapsmålen. Därför säger vi nej till relativa betyg som bara syftar till att gradera och sortera eleverna inbördes. Sådana betyg leder inte till mer kunskap.

2. En skola som ger alla samma chans

– åtgärder för att bryta segregation och skillnader i skolresultat

Kunskap ger makt och frihet. Därför är det ett stort misslyckande för socialdemokratin att rätt till kunskap och bildning fortfarande är en klassfråga.

Klasskillnader och boendesegregation avspeglar sig tydligt i dagens skola. Studievana hemifrån och stimulanser att läsa och lära också utanför skoltid har avgörande betydelse för skolframgång. Skolor som har många elever som inte når målen är koncentrerade till områden där det bor många med låga inkomster och kortare utbildning. Vissa skolor har en majoritet elever som inte har svenska som hemspråk medan andra skolor enbart består av elever med svenska som modersmål. Ska skolan kunna bidra till det jämlika samhälle vi socialdemokrater strävar efter måste den ge alla barn och ungdomar samma möjlighet till kunskap, lärande och utveckling oavsett föräldrarnas inkomst, utbildningsnivå eller etnisk bakgrund. Då måste också alla skolor ges likvärdiga förutsättningar och jämlika villkor.

Vi vill att skolan ska ha som ett tydligt mål, inskrivet i skollagen, att utjämna skillnader och kompensera de barn som inte kommer från hem med studietradition. Vi vill styra resurser till de skolor som har svårast förutsättningar. Lika chanser kräver olika resurser. Vi vill lyfta de skolor som har störst problem att nå målen och där resultaten är sämst. Skillnader i resultat mellan olika elevgrupper måste ligga till grund för målmedvetna och handfasta insatser i alla skolor.

Ska skolresultaten kunna bli bättre måste vi få mer blandade skolor, socialt, etniskt och kulturellt. Politiken måste ta ett ökat ansvar för att bryta segregationen och den ensidiga uppdelning mellan skolor som består av enbart svenskfödda och skolor som har majoritet med annat hemspråk än svenska.

Vi är övertygade om att tillgången till ett rikt språk och förmågan att uttrycka sig i det svenska språket både i tal och skrift är avgörande för att nå framgång i alla skolans ämnen. För elever med annat modersmål kan undervisning på hemspråket vara nyckeln till en god språkutveckling. Den mångkulturella skolan med mångfald och språk och kulturer måste tas tillvara som en resurs för Sverige i en globaliserad värld. Kunskaper och identitet i flera språkområden och flera kulturer är en tillgång både för den enskilde och för Sverige som helhet.

- Vi vill genomföra en bred statlig satsning under en femårsperiod för att minska klasstorlekarna, öka

lärartätheten och lyfta kvalitet och resultat. Vi vill börja i de skolor som har svårast förutsättningar och sämst resultat.

- Vi vill med stöd av statliga resurser tillskapa minst 100 attraktiva ”Magnetskolor” i de mest utsatta områdena som ges förutsättningar att knyta till sig de bästa pedagogerna och den mest spännande pedagogiken. Dessa skolor ska ha ett tydligt uppdrag att fungera som fadderskolor för andra skolor i närområdet, utgöra motorer för pedagogisk utveckling, visa på framgångsfaktorer och sprida goda exempel.
- Vi vill ha nationellt styrande regler som garanterar att resurserna i alla kommuner fördelas efter behov så att elever som går i skolor med svåra förutsättningar ges lika chanser att nå målen.
- Vi vill att alla skolors resultat ska utvärderas varje år och om en stor majoritet av elever på en skola inte når målen ska huvudmannen, kommunen eller friskolan, ha en lagstiftad skyldighet upprätta en handlingsplan som visar vilka åtgärder man avser vidta för att för att förbättra resultaten.
- Vi vill att det på nationell nivå bildas särskilda ”utvecklingsteam” med goda pedagoger och andra experter som ställs till de skolors förfogande som har stora kvalitetsbrister. Om en skola trots dessa insatser efter tre år inte kan visa på påtagliga förbättringar bör Skolverket ha befogenheter att ingripa. Som yttersta åtgärd ska skolor som inte fungerar kunna läggas ned.
- Vi vill införa en särskild ”samverkansbonus” för skolor som har olika upptagningsområde och olika elevsammansättning och som sluter avtal om en långsiktig organiserad samverkan. Svensk skola behöver mer av samverkan mellan skolor och mindre av konkurrens om eleverna och jakt efter maximal skolpeng.
- Vi vill att alla skolor oavsett huvudman ska vara skyldiga att sträva mot en socialt och kulturellt blandad elevsammansättning. Varje skola ska också årligen redovisa vilka insatser och åtgärder som vidtagits för att nå målet.
- Vi vill erbjuda alla föräldrar en ”läxhjälpsutbildning” med tydligt fokus på vad du som förälder kan göra för att stödja ditt barn i skolarbetet. Utbildningen ska erbjudas på flera språk.
- Vi vill satsa på språkförskolor i områden med många hemspråk med förskollärare med specialistkunskaper i språkutveckling för att ge alla barn rätt till en rättvis skolstart.
- Vi vill ge modersmålsundervisning en ny roll med ett tydligt mål att den ska syfta till att förbättra elevernas resultat i skolan. Det kräver ämnesutbildade pedagoger i modersmål

- och ökad samverkan mellan utbildade modersmåslärare och ämneslärare.
- Vi vill utarbeta en nationell strategi med tydliga riktlinjer och rekommendationer för hur skolan bäst ska möta nyanlända barn som börjar sent i skolgången.
 - Vi vill ge skolor som redan har många nationaliteter möjlighet till arbetsro och att nyanlända flyktingbarn som börjar skolan under ett läsår ska erbjudas särskilda introduktionsskolor med intensivundervisning.
 - Vi vill att staten tar ett tydligare ansvar för att funktionshindrade elever ska ges samma villkor och förutsättningar som andra att nå målen. Det är inte acceptabelt att brist på rätt stödinsatser gör att elever med funktionsnedsättning får sämre resultat i skolan.
 - Vi vill genomföra ett särskilt utvecklings- och forskningsprogram för att minska skillnader mellan pojkars och flickors resultat i skolan. Vi vill nyttja goda manliga förebilder från idrotts- och kulturområdet för att påverka pojkars attityd till skolan men också uppmärksamma effekterna för flickors stress och pressade skolsituation.

3. En skola med valfrihet och mångfald – åtgärder för att nå en sammanhållen skola

För oss socialdemokrater är skolan vårt samhälles centrala mötesplats där barn och unga med olika kön, social, etnisk och religiös bakgrund berikar varandra. Den gemensamma skolan bygger på den grundläggande tanken att vi alla får ett jämlikare och bättre samhälle att leva i om alla tidigt ges möjlighet att utvecklas tillsammans. Just därför att vi är olika behöver vi förstå och respektera varandra. Det har också visat sig effektivt och framgångsrikt. Skolsystem som inte tidigt sorterar eleverna efter bakgrund når i internationella jämförelser bättre resultat för alla elever.

Trots att vi säkerligen fortfarande har ett av världens mest sammanhållna och jämlika skolsystem så oroar det oss djupt att utvecklingen går åt fel håll. Särskilt tydligt är det i de större städerna. Det finns en uppenbar risk för målkonflikt mellan valfrihet och den gemensamma skolan. Om rätten att välja skola bara utnyttjas av de välutbildade eller ett stort antal skolor etableras på etnisk, religiös eller social grund kommer vi på sikt inte längre att ha en gemensam skola. Men svaret på denna målkonflikt är inte att förvägra föräldrar och elever rätt att välja skola eller förbud mot friskolor.

Istället måste vi socialdemokrater driva en politik som skapar förutsättningar för föräldrar och elever att kunna välja mellan alternativ som har en mångfald i arbetssätt och pedagogik men som alla har bra kvalitet. Alla skolor ska vara öppna för alla elever och sträva efter att nå elever med olika bakgrund. Granskning, insyn och kvalitetskrav måste vara likvärdiga för alla skolor oavsett huvudman. Föräldrar och elevers information inför val av skola måste bli bättre och mer tillgänglig. Alla skolor måste erbjuda personalen korta beslutsvägar, inflytande och pedagogisk frihet.

Skolan är ingen del av marknadsekonomin. Den är ingen vara som vi säljer på en marknad. En skola är inget företag som producerar bara för maximal vinst. Den är inte heller en privatsak för enskilda föräldrar. Skolan är en del av det samhället valt att ha och finansiera gemensamt för att ge alla våra unga likvärdig chans till utveckling. Den styrs av tydliga gemensamma ambitioner att ge alla barn och unga ett gemensamt kitt av kunskaper, förmågor och värderingar som vi vill föra vidare till kommande generationer. Därför kan vi inte acceptera att de resurser vi valt att gemensamt avsätta för våra barns skola istället går till enskilda aktieägare. Därför är vi så bestämda med att alla barn och unga själva måste få välja religion

och politisk inriktning. Det är inget som ska påtvingas via föräldrar eller skola.

- Vi vill genomföra en förnyelse av friskolesystemet. Ett nytt reformerat system måste bygga på den grundläggande principen att alla skolor oavsett huvudman ska tillhöra vårt gemensamma nationella svenska skolsystem. Alla skolor ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Alla skolor ska verka under samma skollag och följa samma nationella läroplan, kursplan och betygssystem.
- Vi vill fastställa tre bärande element som ska vara uppfyllda i ett nytt system:
 - Friskolorna måste kunna garanteras rätt att starta och verka på samma villkor som kommunala skolor,
 - Föräldrar och elever ska ha rätt att välja mellan olika alternativ,
 - Politiken, nationellt och/eller kommunalt måste ges möjlighet att påverka etableringen så att resurserna styrs till bättre undervisning istället för till lokaler och överetablering.
- Vi vill få bort avarterna i dagens system. Det gäller allt från att fundamentalistiska trossamfund har rätt att starta friskolor till väl fungerande skolor som skänks till privata intressen trots lärares, föräldrars och elevers vädjan, statliga regler som i praktiken ger några få fri dragningsrätt på våra gemensamma skattemedel med överetablering och nedläggning av bra skolor som följd. Lika allvarligt är att många ambitiösa lärare och rektorer i kommunala skolor i dag känner sig så kringskurna i friheten att utveckla nya pedagogiska idéer att de ser sig "tvungna" att bilda friskolor för att kunna utveckla verksamheten och behålla personal.
- Vi vill att politikens roll ska vara att sätta upp tydliga kvalitetskriterier, fördela resurser efter behov och följa upp resultat medan alla skolor oavsett huvudman måste ges samma frihetsgrader och samma garantier för trygga långsiktiga spelregler.
- Vi vill, oavsett framtida system, genomföra ett antal omedelbara åtgärder; det handlar om tydliga regler som reglerar enskilda kommuners möjlighet att sälja ut kommunala skolor, att alla friskolor ska vara skyldiga att återinvestera sin vinst tillbaka till skolan, att all undervisning ska vila på vetenskaplig grund och all undervisning ska vara icke-konfessionell. Skolverket ska redan vid tillståndsprovning göra en helhetsbedömning om huvudmannen har förutsättningar att leva upp till kraven och till värdegrunden i läroplanen och en skola som vid inspektion inte uppfyller kraven ska kunna stängas omedelbart. Vi vill ha tydligare kvalitetskrav vid etableringen av nya skolor. Det är inte acceptabelt att elever tvingas gå i skolor med

undermåliga skollokaler där det exempelvis saknas utegårdar, idrottshallar, bibliotek eller moderna läromedel.

- Vi vill att skollagen kompletteras med regler som garanterar att alla föräldrar och elever alltid ska ha tillgång till en skola nära bostaden. Etablering av nya skolor får inte gå ut över elevernas rätt att gå i en skola nära hemmet.
- Vi vill också genomföra en rad åtgärder som gör att kommunala skolor och fristående skolor kommer närmare varandra och tydligt markera att alla skolor ska ingå i samma gemensamma skolväsende. Utvärderingssystem och tillsyn, såväl statlig som kommunal, ska följa samma regler och gälla alla skolor. Vi vill att fortbildning och utvecklingsarbete ska ske gemensamt, vi vill att det ska gälla samma sekretess, öppenhet och meddelarskydd i alla skolor.
- Vi vill införa en "Lex Sara för skolan" där all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldiga att rapportera missförhållanden eller när läroplan eller värdegrund inte följs.
- Vi vill att alla föräldrar ska ges reell valfrihet att kunna välja skola. Därför vill vi skapa nationellt styrande kriterier som kan garantera alla föräldrar och elever en allsidig, saklig information inför val av skola – en innehållsdeklaration för skolan.
- Vi vill att det ska finnas ett nationellt system för jämförelser mellan skolor som är öppet och tillgängligt för alla elever och föräldrar. Informationen bör innehålla jämförelsetal som är enhetliga för alla skolor och alla kommuner. Vi vill också att eleverna ska utvärdera sin egen skola, arbetsmiljön, arbetet i skolan, sin syn på skolledning, lärare och annan personal – och att denna information obligatoriskt ska finnas med i det nationella informationssystemet som grund för elevers och föräldrars val av skola.
- Vi vill se en särskild lagstiftning som reglerar hur skolor får marknadsföras. Att locka till sig elever genom att erbjuda fri dator och gratis fjällresor är inte acceptabelt.
- Vi vill, vid sidan om Skolverkets myndighets inspektion av att lagar och regler följs, tillskapa nationella bedömnings-team bestående av erfarna lärare, skolledare samt personer från arbetsliv och samhälle utanför skolan. Bedömningsteamets rapporter ska både ligga till grund för förbättringsarbete i skolan och offentliggöras för att komplettera informationen om skolan.

4. En ny gymnasieskola för morgondagens arbetsliv – åtgärder för att förnya gymnasieskolan

Dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde för bara några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer komplicerat och kunskapsintensivt samhälle. Unga som inte får med sig tillräckliga kunskaper i gymnasiet och som inte lyckas ta igen det senare har svårt i dag och kommer att få det än svårare i framtiden.

Därför behövs det göras förändringar i gymnasieskolan. Kvalitet och resultat behöver bli bättre på alla utbildningar. Ett tydligare fokus måste också läggas på att stärka yrkesutbildningarna. Mer måste göras tidigt i grundskolan så att alla klarar målen, men det behövs också en nystart i tänkandet för att stötta elever som inte klarar behörighetskraven. Att ställas vid sidan om är ingen lösning. Insatser kommer då att behövas senare, men blir svårare och dyrare.

Gymnasieskolan måste, på ett helt annat sätt än vad som sker i dag, samverka med företag, arbetsliv och högre utbildning för att höja kvalitén. Nya initiativ behövs för att brygga över till arbetsmarknaden och/eller till vidare studier. Vi står nu inför stora ungdomskullar som de närmaste åren kommer att lämna gymnasieskolan. Alla kommer att behövas på arbetsmarknaden och i samhällslivet men om vi inte anstränger oss mer är risken stor att det uppstår ett glapp innan de stora 40-talsgenerationerna går i pension. Ett glapp som kan leda till att många ungdomar ställs utanför och får svårt att senare komma tillbaka.

Gymnasieskolan behöver ge mer kunskap till fler. Morgondagens arbetsliv och samhälle kräver gedigna kunskaper av alla. Inom ramen för en sammanhållen gemensam gymnasieskola vill vi att eleverna ska kunna välja mellan tydliga inriktningar som syftar till vidare studier eller till ett yrke. Samtliga utbildningar ska leda till en tydlig gymnasieexamen och ge gedigna kunskaper i kärnämnen så att alla blir väl rustade för att klara arbetslivet, samhället och fortsatt utbildning.

Gymnasieskolans innehåll och utbildningsinriktningar behöver också förnyas och moderniseras för att bättre avspegla behoven i dagens arbetsliv och samhälle så att dagens unga kan svar upp mot de utmaningar Sveriges står inför i en allt mer globaliserad värld. Det kräver ett större inflytande från arbetsliv och det omgivande samhället men också tydligare prioriteringar av utbudet av utbildningar så att det motsvarar arbetsmarknadens behov.

- Vi vill pröva ett helt nytt system för att organisera och dimensionera gymnasieskolan. Dagens system har en rad brister. Kommunerna är i många fall för små för att kunna erbjuda tillräcklig kvalitet och bredd, inte minst inom yrkesutbildning. Utbudet motsvarar inte alltid arbetsmarknadens behov. Inom vissa områden finns en kraftig överetablering medan andra områden och regioner har brist på rätt utbildad arbetskraft. Sammantaget leder detta till att de totala resurserna som samhället satsar på gymnasieskolan inte utnyttjas maximalt. Mycket talar för att bristerna i dagens system kommer att bli än mer tydliga när de stora ungdomskullarna lämnar gymnasieskolan de kommande åren.
- Vi vill pröva om dagens system för beslut om KY-utbildning skulle kunna stå modell för ett nytt sätt att organisera gymnasieskolan. Det innebär en stor mångfald av huvudmän. KY anordnas i dag av kommuner, högskolor, enskilda företag, utbildningsföretag m.fl. Det ges tydliga politiska ramar om mål, omfattning, resurser, arbetsmarknadsrelevans och kvalitetskriterier. Beslutsorganen består av företrädare från arbetsliv och samhälle utsedda av politiken. Eleverna och studenterna har rätt att fritt välja utbildning på samma villkor över hela landet oavsett huvudman. Det är givetvis inte möjligt att helt kopiera detta för gymnasieskolan men vi vill pröva om de bärande principerna går att använda kompletterat med en tydlig lokal och regional profil. Det skulle kunna innebära att resurserna och besluten om etablering flyttas till en ny nivå, men huvudmannskapet för gymnasieskolan behålls oförändrat.
- Vi vill att staten ska ta ett ökat ansvar för att garantera yrkesutbildningens kvalitet. Vi vill genomföra nya timplaner, nya kursplaner och ett nytt innehåll i gymnasieskolan som utformas i nära samverkan med branscherna så att det motsvarar det moderna arbetslivets behov.
- Vi vill skapa nationella och regionala programråd tillsammans med parterna på arbetsmarknaden inom respektive bransch.
- Vi vill se nya program och linjestrukturer med nya utbildningsinriktningar som attraherar både killar och tjejer. Det kan exempelvis vara utbildningar som innehåller både vård och teknik eller kombinerar bygg och arkitektur.
- Vi vill införa en ny gymnasial lärlingsutbildning med samma innehåll och mål som de yrkesförberedande programmen men där utbildningen förläggs till stor del på arbetsplatser.
- Vi vill skapa särskilda kursplaner i svenska, engelska och matematik anpassade för varje yrkesutbildning utifrån arbetslivets krav - men utan att sänka kraven, utan att ta bort högskolebehörigheten och utan att skapa återvändsgränder. Vi är övertygade om att motivation och resultat ökar avsevärt om eleverna ges möjlighet att arbeta med dessa ämnen i sitt

yrkesmässiga sammanhang, men vi är bestämt emot att sänka ambitionerna. Alla behöver gedigna kunskaper i dessa kärnämnen för arbetslivet, samhället och som grund för fortsatt kompetensutveckling och utbildning hela livet.

- Vi vill öppna upp för nya former av samarbete och samägande av yrkesutbildning mellan kommuner, branscher och företag. Vi vill också se mer av samutnyttjande mellan gymnasieskolan, eftergymnasiala yrkesutbildningar och kompetensutveckling av anställda. "Teknikcollege" som drivits fram av IFMetall och Teknikföretagen gemensamt är ett utmärkt exempel som bör stimuleras och byggas ut i varje län och till fler yrkesområden. Vi vill exempelvis se en kraftig satsning på "Vårdcollege" som också ska kunna ägas gemensamt av skola, sjukvård och omsorgsförvaltning.
- Vi vill att också eleverna på yrkesprogram ska erbjudas att praktisera och studera utomlands under sin gymnasietid. Vi vill utveckla ett nationellt program tillsammans med större svenska företag och de olika branschorganisationerna för att genomföra detta. Ett framtidsinriktat och konkurrenskraftigt svenskt näringsliv behöver fler medarbetare på alla nivåer som har erfarenhet av kontakter med andra länder och bra språkkunskaper.
- Vi vill skapa en ny yrkeslärarutbildning som vänder sig till kvalificerade yrkesarbetare i arbetslivet. Utbildningen ska arbetas fram tillsammans med respektive bransch och innehålla såväl pedagogisk kompetens som fördjupade kunskaper i karaktärsämnet. Vi vill använda den socialdemokratiska regeringens satsning på yrkes-SÅL som modell där utbildningen sker på halvtid och kombineras med halvtidstjänst i skolan. Det innebär att yrkes-SÅL permanentas som huvudinriktningen för ordinarie lärarutbildning för yrkeslärare.
- Vi vill öka samarbetet mellan högskolan och gymnasieskolan. Ambitionen bör vara att alla gymnasieskolor har en högskola som samarbetspartner och fadder. Vi vill att gymnasieelever ska få praktikperioder på högskolan och att högskolestudenter ska ges möjlighet att finnas som resurs i gymnasieskolan. Vi vill se särskilda mentorsprogram riktade till gymnasieskolor med låg övergångsfrekvens.
- Vi vill ersätta dagens IV-program med ett basår i gymnasieskolan motsvarande det som finns i högskolan. Elever som saknar fullständig behörighet ska inom ramen för ett gymnasieprogram skaffa sig den nödvändiga behörigheten och samtidigt kunna påbörja delar av gymnasiestudierna inom det program de är intresserade av. Det innebär i praktiken att gymnasiestudierna för de flesta av dessa elever kommer att ta 4 år men flexibilitet måste finnas för att det får ta både kortare och längre tid.
- Vi vill att högskolor ska erbjuda "Basår" där studenter från gymnasieskolan eller personer som kommer från arbetslivet

kan komplettera till särskild behörighet för den aktuella högskoleutbildningen och samtidigt få en platsgaranti för fortsatta studier.

- Vi vill att alla som under sin gymnasietid inte fått särskild behörighet till högskolan ges en ny chans i komvux eller i "basår" i högskolan.
- Vi vill att komvux erbjuder mer av kortare yrkesinriktade kurser som utformas så att de kan användas för elever med studieförberedande inriktning i gymnasiet att växla till en yrkesutbildning och som en ny chans för de som valt yrkesutbildning med svag arbetsmarknad.
- Vi vill förstärka studie- och yrkesvägledningen både i grundskolan och i gymnasieskolan och sätta upp tydliga nationella kvalitetskriterier.
- Vi vill förbättra informationen om förutsättningarna att få jobb efter avslutad gymnasieutbildning. Alla grundskoleelever ska ha med sig den kunskapen innan de gör sina val till gymnasiet.
- Vi vill att alla gymnasieskolor ska vara skyldiga att regelbundet följa upp sina elever efter att de lämnat gymnasiet. Informationen om andelen i jobb och vidare studier ska vara obligatoriska inslag i alla gymnasieskolors kvalitetsredovisningar och fungera både som en utvärdering av gymnasieskolan men också som information till elever inför val av gymnasieprogram.
- Vi vill stimulera alla branscher att utveckla program för övergången mellan gymnasieskolan och arbetslivet. Vi vill utveckla "Intro-jobb" som en brygga efter gymnasiet och där ungdomar kan få den färdigutbildning och introduktion som är nödvändig i arbetslivet.
- Vi vill pröva nya former av utbildning och praktik för den grupp ungdomar som har mycket stora kunskapsluckor från grundskolan som kommer att få stora problem om de inte fångas i tid. Här krävs "skräddarsydda" program där man startar i praktik och successivt får mer av utbildning. Målet måste vara att även dessa ungdomar kan få så stor del av ordinarie gymnasieutbildning som möjligt även om det kommer att ta längre tid.

5. Sverige ska ha världens bästa pedagoger - åtgärder för att stärka lärare och skolledare

Att ge alla elever möjlighet att varje dag möta en riktigt god pedagog som har engagemang och förmåga att entusiasmera till lärande är den överlägset viktigaste insatsen vi kan ge våra barn och unga. Alla andra insatser för att förbättra resultaten i den svenska skolan förbleknar om vi inte har bra och välutbildade lärare. Många är vi som kan vittna om den enskilda lärare vi mötte i tidiga år som var helt avgörande för våra vägval och möjligheter senare i livet. Inte minst för de barn och unga som inte har studietraditionen med hemifrån är lärarens kompetens avgörande.

Därför vill vi höja kraven på skolan. Alla lärare måste vara utbildade, kompetenta och behöriga. Har skolan anställt obehöriga lärare ska de omedelbart ges utbildning så att de får behörighet. Det måste finnas större utrymme för fortbildning och vidareutbildning så att alla lärare får möjlighet till nya impulser. Lärare och skolledare måste få tillgång till det senaste inom forskning och utveckling och samtidigt själv bidra med sina erfarenheter till andra.

Vi är övertygade om att det behövs en ny arbetsorganisation i skolan som bättre tar tillvara lärarens professionalitet. Lärare måste ges möjlighet att utvecklas och specialisera sig i yrket. Samtidigt behövs fler vuxna i skolan som kan stödja elevernas utveckling och det behövs fler yrkeskategorier som ger den utbildade och erfarna läraren möjlighet att bli en verklig pedagogisk ledare i skolan. Elever som har stora sociala eller medicinska problem måste också få stöd av andra professioner inom skolan.

Vi vill att politiken, föräldrar och det omgivande samhället ger lärare och skolledare större respekt för deras yrkeskunnande och professionella arbete. Vi måste komma bort från detaljstyrning och inblandning i skolans pedagogiska ansvar. Skolans lärare och skolledare ska få tydliga mål men också avkrävas utvärdering och resultat. Vi måste ge lärare och skolledare tydligare befogenheter att ingripa för att få lugn och studiero i klassen men också utmana skolan att ta sitt ansvar som ledare och vuxna att ge alla elever en trygg och säker skola.

Läroutbildningen behöver förbättras. Den bör bli ett tydligare verktyg för att uppnå en nationellt likvärdig skola. Alla nya lärare behöver ges gedigna ämneskunskaper och pedagogisk kompetens. Nya lärare behöver också bättre stöd in i yrket och rimligare förutsättningar att kunna ta det stora ansvar som det innebär att vara lärare. Vi behöver också skapa fler vägar in i läraryrket genom att öppna upp för fler sätt att

antas till lärarutbildningen. Vi behöver ta tillvara alla som har naturlig begåvning och förutsättningar för att bli en god pedagog. Vi behöver också nya vägar för de som tröttnat i yrket eller helt enkelt inte passar som lärare att få trygghet i omställning och bra villkor för att kunna få nytt jobb.

- Vi vill fortsätta satsningarna som påbörjades under socialdemokratiska regeringen att anställa fler lärare för att minska klasstorlekar och förbättra lärarnas arbetssituation i skolan. Vi anser att fler behöriga och välutbildade lärare är den avgjort viktigaste insatsen för att höja kunskapsnivån och förbättra studier och tryggheten i svensk skola.
- Vi vill genomföra en särskild statlig satsning tillsammans med kommuner och friskolor för att ge alla obehöriga lärare som i dag finns i svenska skolan rätt till fullständig lärarexamen. Staten bör stå för utbildningskostnaden, medan arbetsgivaren står för lön under utbildningen. Utbildningen bör utformas så den kan genomföras parallellt med att lärarna behåller en motsvarande 50 % -tjänst i skolan. Målet bör vara att år 2015 ska det inte finnas några obehöriga lärare i svenska skolan.
- Vi vill sätta ett uttalat "1 % -mål" för skolforskning. Resurserna till forskning och utveckling bör uppgå till minst 1 % av skolans totala resurser.
- Vi vill öka samarbetet mellan högskolan, forskningen och lärare verksamma i skolan. Vi vill att det över hela landet ska finnas forskarskolor/forskarcirklar och andra "mötesplatser" där verksamma lärare kan utveckla sig i professionen och samtidigt bidra med sina erfarenheter till att det skapas ny kunskap om skolan och lärande in i högskolan och i den pedagogiska forskningen.
- Vi vill pröva möjligheterna att förstatliga fortbildningen av lärare och skolledare men vi säger nej till förstatligande av skolan. Fortbildningen måste bli ett viktigt instrument för att nå en nationell likvärdig skola.
- Vi vill ge lärarna förutsättningar att ta ett verkligt ledarskap i klassrummet. Alla lärare måste i sin grundutbildning och i fortbildning också få ledarskapsutbildning.
- Vi vill öka lärares och skolledares befogenheter att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att alla elever ska kunna känna trygghet och studiero i klassrummet och under skoldagen. Vi ser det som en viktig del i att markera lärares och skolledares ledarskap.
- Vi vill att det i skollagen skrivs in att alla skolor måste ha ordningsregler som stöd för lärarens arbete.

Ordningsreglerna ska utarbetas tillsammans på skolan och skrivas under av lärare, elever och föräldrar.

- Vi vill ge professionen, lärare och skolledare, ett tydligt ansvar att välja pedagogik, metoder och arbetssätt. Politikens roll ska vara att sätta mål, utvärdera resultat och fördela resurser efter behov, inte detaljstyra professionen.
- Vi vill att lärare ska få vara lärare och bättre ta tillvara deras professionella kunskap som pedagoger. Elever som har svårigheter att nå målen har inte sällan andra problem. Därför måste det finnas fler professioner inom skolan som kan stödja elever med sociala eller medicinska problem. Det är en förutsättning för att lärarna ska kunna ta sitt ansvar för lärandet.
- Vi vill pröva möjligheten att som ett led i en förstärkt skolhälsovård tillskapa en ny tjänst i skolan, ”skolsocionom”. En socialsekreterare med särskild kompetens om barn och unga som placeras i skolan kan underlätta samverkan med sociala myndigheter och ge barn och unga som har sociala problem det stöd de behöver för att klara skolarbetet.
- Vi vill förbättra kvalitén i lärarutbildningen och strama upp valmöjligheterna så att lärarexamen bättre motsvarar skolans behov.
- Vi vill pröva nya intagningsregler för att antas till lärarutbildningen. Intervjuer, tester, praktik i skolan med bedömare och examinatorer kan vara alternativ som bör prövas som komplement till en ren betygsintagning.
- Vi vill införa en AT-tjänstgöring för lärare motsvarande vad som i dag gäller för läkare. Först efter godkänd AT-tjänst ska läraren fullt ut ha befogenheter att utföra alla lärares uppgifter, exempelvis betygsättning och utvecklingssamtal. Vi ser AT-tjänstgöringen som ett stöd för nya lärare att under en erfaren mentors ledning få rimliga villkor att komma in i yrket.
- Vi vill utveckla ett auktorisationssystem för lärare som bidrar till att alla lärare kan utvecklas i yrket.
- Vi vill att det ska finnas fler möjligheter till specialisttjänster för lärare, där exempelvis en förskollärare med särskild mångkulturell kompetens tar ansvar för utvecklingsarbete i invandrarrika områden, en ämneslärare som ansvarar för att alla lärare i ämnet har en likvärdig betygsättning eller en fritidspedagog med särskild utbildning ansvarar för skolans fortbildning om mobbing.
- Vi vill att staten tar ett tydligt ansvar för att det i alla kommuner och oavsett huvudman finns väl fungerande

- trygghetssystem för lärare som vill och behöver byta yrkesinriktning.
- Vi vill pröva möjligheten att ha fler yrkeskategorier i skolan som står under ledning och chefskap av en välutbildad och erfaren lärare, en ansvarig pedagogisk ledare. Det kan exempelvis vara en erfaren och välutbildad yrkeslärare som ansvarar för ett arbetslag med resurspersoner som har aktuell erfarenhet från arbetslivet.
 - Vi vill satsa mer resurser och fokus på chefskapet i skolan. Vi vill införa en obligatorisk skolledarutbildning med statlig certifiering som krav för att bli anställd som skolledare. Vi vill ge alla skolledare särskild ledarutbildning anpassad för skolan. Vi vill att själva rektorsförordnandet bör var tidsbegränsat och kunna omprövas exempelvis var femte år på samma sätt som ofta gäller andra kommunala och statliga chefstjänster.

